

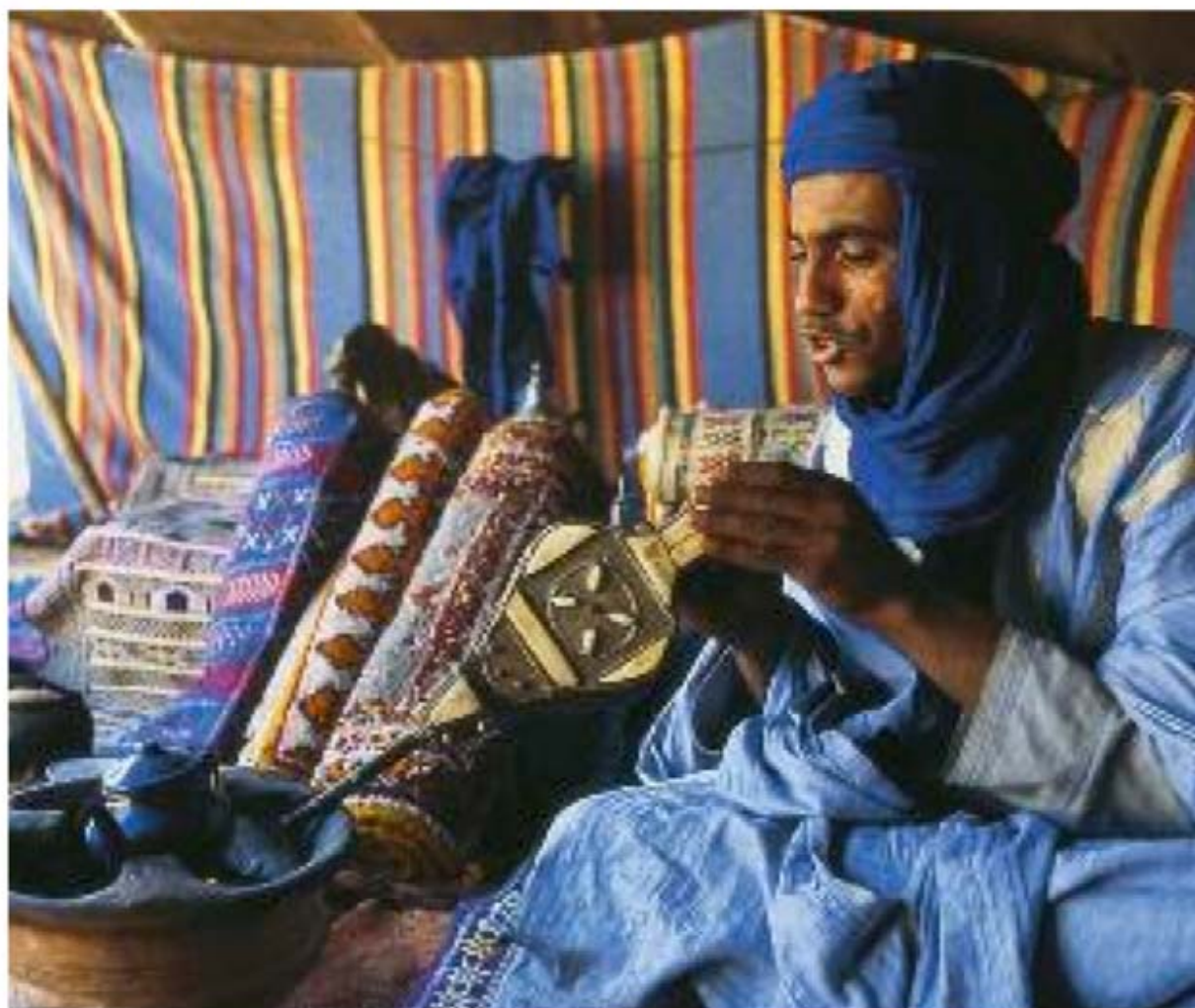
als sedentaire boeren, die tevens schapen en geiten fokken. Veel Rifkabylen hebben inmiddels hun fruitboomculturen en graanbouw opgegeven ten gunste van de cannabisproductie.

In zijn algemeenheid kan worden gezegd dat de Berbers eerder bewoners van het platteland zijn en de Arabieren eerder van de stad; de enige grote Marokkaanse stad met een Berberse bevolkingsmeerderheid is Marrakech. De beste manier om Berbers van Arabieren te onderscheiden, is door de taal. Volgens dit criterium zou diegene een Berber zijn die een Berberse moedertaal spreekt. Dit onderscheidende criterium gaat echter ook niet volledig op, aangezien een fors aantal Berbers inmiddels volledig gearabiseerd is. Terwijl ook de meeste andere Berbers het Arabisch vrij behoorlijk beheersen, zijn er naar verhouding weinig Arabieren die een Berbertaal spreken.

Hoewel de officiële politiek van oudsher het Arabische karakter van het land heeft benadrukt en ook vastgelegd (zie bijvoorbeeld de preambule van de grondwet), is vermoedelijk – maar dit is moeilijk te schatten – meer dan de helft van de bevolking van Berberse oorsprong. De dynastieën der Almoraviden, Almohaden en Meriniden (ook de met hen verwante Wattasiden) waren Berbers; Marokko is het Maghrebland waarin de Berbers het met afstand grootste aandeel in de bevolking hebben.

Ook al zijn de grote Berberstammen patriarchaal en patrilineair georganiseerd, de positie van de vrouw bij de Berbers, die polygamie altijd hebben afgewezen, is relatief vrijer dan bij de Arabieren. Karakteristieke Berberse nederzettingsvormen in Zuid-Marokko zijn de versterkte dorpen (*ksour*) met gemeenschappelijk gebruikte voorraadschuren (*agadirs*) en de imposante, hoog oprijzende woonburchten

De Berbers in Marokko: geen volk en geen natie

reiken is als u in het verlengde van de Avenue Hassan II de Rue Tarik Ibn Ziad volgt, die als een ringweg rond de medina loopt.

Omgeving

Een aangenaam uitstapje voert van Chefchaouen naar de prachtig gelegen bron **Ras El Ma**, waar ook een fraai café-restaurant te vinden is. Met de auto bereikt u de bron via de uitvalsweg naar Ouezzane; daarvandaan is de route (een voetpad) links met richtingborden aangegeven (in totaal circa 3 km). Te voet is de weg korter: als u de Rue Tarik Ibn Ziad volgt en even achter hotel Salam de weg omlaag naar de *oued* neemt, komt u bij een stenen

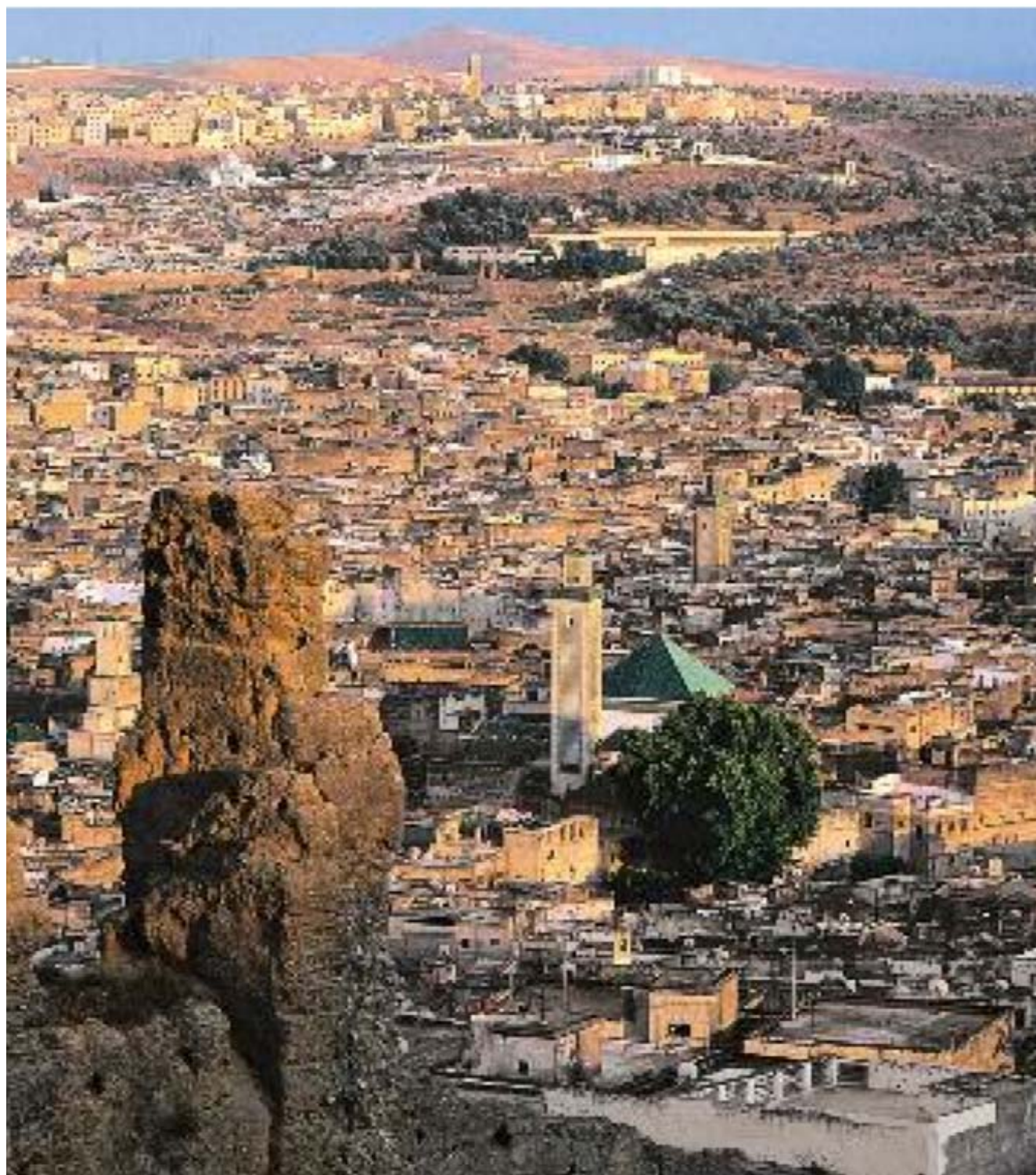
bruggetje. Als u dit oversteekt en rechts aanhoudt, komt u via de Bab Mukaddam op het vermelde voetpad. Vanaf Ras El Ma zijn enkele mooie wandelingen te maken, bijvoorbeeld naar de al van verre zichtbare, op een heuvel-top gelegen moskee **Djamaa Bouzafar**. Op de terugweg van Ras El Ma naar het centrum van Chefchaouen kunt u een route nemen door het weinig bezochte oostelijke deel van de medina (toegang door de Bab Onsar meteen bij de bron).

Informatie

Chaouen Rural: Place El Makhzen, naast hotel Parador, tel. 0539 98 93 30, ma. 16-19 uur,

De medina van Chefchaouen met zijn karakteristieke blauwgekalkte huizen

Uitzicht op Fès El Bali, een van de mooiste steden van de Arabische wereld

Achter de machtige poort Bab Semmarine begint de **Grande Rue de Fès El Djedid**, een levendige soekstraat met een grote levensmiddelenmarkt en veel restaurantjes. Dit is de eigenlijke slagader van het stadsdeel. Aan de straat liggen de moskeeën **Djemaa El Hamra 3** (de 'Rode Moskee' uit 1339) en **Djemaa El Beida 4** (de 'Witte Moskee'); een zijstraatje (gezien vanaf de Bab Semmarine naar links) voert naar de

kleine **Djemaa El Azhar 5** met een fraai versierde ingangspartij (1375).

De route van Fès El Djedid naar Fès El Bali voert over de Grande Rue du Fès El Djedid. Deze straat stoot aan het eind – aan de tegenovergestelde kant van de Bab Semmarine – na een lichte knik naar links op een dubbele poort. Vlak daarvoor ligt aan uw rechterhand een klein portaal, waarachter een kleine trap

Meknès en omgeving

Voor velen zal de eerste indruk van de hoofdstad van sultan Moulay Ismail de imposante, bijna angstaanjagende paleis- en vestingarchitectuur zijn. Maar Meknès heeft vele gezichten: de stad is een belangrijk centrum voor de berbertapijthandel, in de omgeving worden voortreffelijke rode wijnen geproduceerd, de Bab El Mansour staat bekend als de fraaiste stadspoort van het land en de Ville Nouvelle heeft een geheel eigen grootstedse uitstraling.

De machtige stadspoort Bab El Mansour aan de Place El Hedim

